

належні можливості для успішної соціалізації студентів-першокурсників повинні забезпечуватись такими умовами:

1. Усвідомлене відношення куратора до реалізації поставлених соціально-виховних завдань в процесі соціалізації студентів-першокурсників, що сприяє їх особистісному розвитку.

2. Відповідний рівень теоретичної та практичної підготовленості куратора до здійснення цього важливого завдання.

3. Систематичність залучення студентів-першокурсників до їх активної участі у соціально-виховних заходах позанавчальної діяльності, забезпеченою чіткою програмою по соціалізації.

Отримані дані дозволяють висловити думку про те, що і позитивні, і негативні показники змушують не просто аналізувати їх, а шукати нові шляхи, умови, форми роботи зі студентами, враховуючи при цьому їх тимчасовий термін навчання в університеті. Зважаючи на те, що процес соціалізації як специфічний період у розвитку і становленні особистості є особливо значущим, то досить важливо виявити і закріпити орієнтири поведінки та світогляду студентів, які сприятимуть у подальшому для них можливому прояві їхньої власної незалежності, впевненості, прояві творчих здібностей і конструктивних бажань. Ці питання, у свою чергу, потребують підвищення педагогічної майстерності викладачів університету, зокрема кураторів першого року навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нормативно-методичні документи з виховної роботи : Методичні рекомендації / Укл. І.І. Дробот, М.М. Фоменко, О.В. Матвієнко та ін. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. – 79 с.
2. Молодь України у дзеркалі соціології / За заг. ред. О. Балакіревої і О. Яременка. – К. : УСД, 2001. – 210 с.

Канарова О. В.

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри соціальної педагогіки та дошкільної освіти

Чернуха О. О.

студентка II курсу

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна*

РОЛЬ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДІТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність проблеми. Людина перетворює світ за допомогою праці – фізичної, інтелектуальної діяльності, спрямованої на задоволення матеріальних і

духовних потреб людини. Праця виконує практичні (створення матеріальних, духовних цінностей, соціально-побутових умов життя і діяльності людини), розвивальну (розвиток особистості в процесі активного включення людини у трудовий процес) і виховну (формування суспільно і особистісно цінних якостей людини, її морально-естетичного ставлення до життя і діяльності) функції.

Завдання трудового виховання полягає у формуванні в дітей стійких переконань, що праця є життєвою необхідністю. Трудове виховання дітей дошкільного віку передбачає привчання їх до самообслуговування, елементарних трудових дій, ручної і господарської праці. Навіть найпростіший результат трудових зусиль дитини (вимитий посуд, прибрані кімната тощо) сприяє самоусвідомленню дитини, вселяє їй впевненість у собі, прагнення випробувати себе у нових видах діяльності.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні особливостей та завдань трудового виховання дітей дошкільного віку.

Аналізуючи останні дослідження і публікації з даної проблеми значну увагу дослідженню проблем трудового виховання у дітей старшого дошкільного віку приділяло багато вітчизняних вчених, таких як: Ш. А. Амонашвілі, С. В. Бондаревська Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін, О. С. Макаренко, В. С. Мухіна, В. О. Сухомлинський, М. М. Фіцула й багато інших.

Виклад матеріалу. За твердженням психологів, праця є одним із провідних чинників всебічного розвитку дітей. Ці положення вони аргументують тим, що дитина вже наприкінці молодшого дошкільного віку починає прагнути самостійності, заявляючи «Хочу сам». На думку Д. Б. Ельконіна, два чинники спонукають дитину дошкільного віку до трудової діяльності: тенденція до самостійності та інтерес до всього, що стосується життя і праці дорослих. Однак ці прагнення дошкільнята можуть реалізувати не лише у трудовій, а і в інших видах діяльності. Тому необхідна педагогічно доцільна організація залучення дитини до праці [2].

«Праця мусить збудити в дитячій душі найбільше самостійної, природної творчості, дати вільно розвинути цільній гармонійній індивідуальності», – стверджувала С. Русова, виокремлюючи такі характерні риси дитячої праці, як вияв активності дитини, її безпосереднього свідомого бажання (інтересу, цікавості до чогось). Праця має завжди конкретне завдання і реальні наслідки (чим і відрізняється від гри). Вона є приємною дитині, яка самостійно знаходить засоби досягнення бажаної мети [5].

Важливо зазначити, що праця – доцільна діяльність людини, спрямована на збереження, видозміну, пристосування середовища проживання для задоволення своїх потреб, на виробництво товарів і послуг. Праця як процес адаптації людини до зовнішнього середовища характеризується розвитком і вдосконаленням поділу праці, його знарядь і засобів.

На основі теоретичного аналізу досліджень, маємо можливість надати визначення поняттю «трудове виховання дитини».

Трудове виховання дитини – цілеспрямований процес формування у дітей трудових навичок і вмінь, поваги до праці дорослих, звички до трудової діяльності [4].

Одним із компонентів готовності дитини до трудової діяльності є привабливість праці. Цей своєрідний психологічний механізм формується під час усвідомлення дитиною того, що у процесі праці вона відкриває нове у собі, довкола себе, випробовує свої можливості на зовсім іншому рівні вимог, здатна досягти конкретного результату, який приносить радість їй і тим, хто вболіває за її успіхи.

Як зауважував А. С. Макаренко, несвоєчасне відокремлення гри від праці було б справжнім насильством над дитиною і викликало б у неї відразу до трудового зусилля та ще сильніше прагнення до гри. Дитину слід поступово готувати до усвідомлення того, що її трудові доручення, якими б простими чи складними вони не були, є обов'язковими. Гра, хоч і створює можливості для підготовки до праці, але не замінює власне трудової діяльності дошкільнят. Це особливо важливо стосовно дітей молодшого дошкільного віку, яким властиві нестійкі мотиви поведінки, ігрове ставлення до праці і яких слід спрямовувати на те, щоб трудовий процес не перетворювався на ігровий. Водночас цілком доречно використання у грі старших дошкільників результатів їхньої праці (пошитого лялькового платтячка, змайстрованого човника та ін.).

Для того щоб праця стала засобом виховання, вона повинна бути змістовною, мати особистісну і суспільно корисну значущість, чітку організацію. Процес праці слід будувати на моральних засадах (мета, процес, результат). Моральна сутність її виявляється не лише в бажанні трудитися, діяти творчо, домагатися значущого для себе та інших результату, а й у колективному характері трудової діяльності, що вимагає узгодження мети і дій її учасників, взаєморозуміння і допомоги [1].

Отже, спільне буття дорослого і дитини у дошкільному навчальному закладі має раціонально, у співвідношенні, відповідному віку, рівню розвиненості, вихованості і навченості, інтелектуальним, естетичним, соціальним, комунікативним домаганням дітей, поєднувати у собі організовану, ініційовану дорослим та самостійну, вільну діяльність дошкільників. Таке виважене, обґрунтоване поєднання різних видів діяльності організованого і самостійного типу спроможне забезпечити втілення компетентнісного підходу в дошкільній освіті й формування того соціального портрета дошкільника, який очікується як результат системи освітніх впливів на межі старшого дошкільного і молодшого шкільного віку.

За визнанням психологів та педагогів, раціональною є така послідовність ознайомлення з працею дорослих:

1. Накопичення фактів про процес праці, перетворення предмета праці, результати праці, створення уявлення про її значущість.
2. Формування уявлень про людину праці, її ставлення до праці.
3. Формування уявлень про колективний характер трудової діяльності.

Отже, трудова діяльність спрямована на створення суспільно корисних продуктів – необхідних людству матеріальних і духовних цінностей.

Видатний педагог А. С. Макаренко розробив цілу систему трудового виховання в сім'ї. Він вважав що особливо важливою умовою для цього є участь дитини в господарських справах. У праці виховується чесність, дбайливість, колективізм, дитина привчається рахуватися з інтересами інших

людей. Праця розвиває відповідальність, вміння розпоряджатися своїм часом і планувати свою роботу, привчає поважати буденну, хоч і не завжди цікаву, але необхідну домашню роботу, цінувати й поважати працю старших.

Велику увагу трудовому навчанню дітей приділяв і В. О. Сухомлинський. «Трудове виховання, — зазначав він, — це, образно кажучи, гармонія трьох понять: треба, важко, прекрасно».

Працю дитини видатний педагог розглядав у нерозривній єдності з вихованням високих моральних почуттів до батьків та інших дорослих людей. І якщо батьки хочуть, щоб їхні діти виростили справжніми людьми, вони повинні забути про легке безтурботне дитинство для них. Життя дітей немислиме без праці, без фізичної і духовної напруги. «Життя тисячу разів переконувало мене в тому, що справжнє щастя дістається тому, хто починає своє трудове життя одночасно з початком навчання у школі. Не гру в працю, а саме справжнє трудове життя» [3].

Висновки. В дошкільному дитинстві трудове виховання насамперед слід розглядати з точки зору його впливу на духовне зростання особистості. Для дорослої людини праця є особливим видом діяльності, спрямованим на створення матеріального продукту, отримання суспільно значущих результатів.

Будучи спрямованим на особистісний розвиток дитини, трудове виховання дітей дошкільного віку пов'язане з фізичним, моральним, розумовим вихованням. Конкретні його завдання, форми організації трудової діяльності дітей зумовлені як виховними можливостями праці, так і віковими особливостями дошкільнят. Організована трудова діяльність дошкільників має велике розвивально-виховне значення впродовж усього дошкільного дитинства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанский Ю.К. Педагогика. / Ю.К. Бабанский — М. : Просвещение, 1989. — 607 с.
2. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С. Выготский — К. : АСТ, Астрель, Хранитель, 2008. — 671 с.
3. Сухомлинский В.А. Аналогия гуманной педагогики / В.А. Сухомлинский — К. : Издательский дом «Шалвы Амонашвили», 2002. — 224 с.
4. Український тлумачний словник сучасної української мови. / [автор-укладник Бусел В.І.] — К. : Перун, 2005. — 1720 с.
5. Фіцула М.М. Педагогіка. / М.М. Фіцула — Тернопіль : Навчальна книга, 1997. — 189 с.